

KS. TADEUSZ SYCZEWSKI
Drohiczyn

OBOWIĄZKI MAŁŻONKÓW WZGLĘDEM BOGA, INNYCH LUDZI ORAZ SIEBIE

1. Obowiązki małżonków względem Boga – 2. Obowiązki małżonków względem innych ludzi – 3. Obowiązki małżonków względem siebie nawzajem – 4. Zakończenie

Kodeks Prawa Kanonicznego określa małżeńskie przymierze między ochrzczonymi mianem sakramentu¹. Teologia małżeństwa porównuje tę wspólnotę do Przymierza Boga z ludźmi, jako znaku oblubieńczego oddania Chrystusa swojemu Kościołowi i sakramentalnego misterium jedności mężczyzny i kobiety.

Ojciec Święty PAWEŁ VI mówi: „(...) do zadań odpowiedzialnego rodzicielstwa należy, aby małżonkowie uznali swe obowiązki wobec Boga, wobec siebie samych, rodziny i społeczeństwa, przy należyтым zachowaniu porządku rzeczy i hierarchii wartości”². Także *Katechizm Kościoła Katolickiego* poświęca sporo miejsca tym problemom (KKK 1601–1666).

Niniejsze opracowanie omawia następujące problemy: obowiązki małżonków względem Boga, obowiązki małżonków względem innych ludzi oraz obowiązki małżonków względem siebie nawzajem.

1. Obowiązki małżonków względem Boga

Każda rodzina powołana jest do istnienia stwórczym aktem Bożym i w sposób specyficzny osadzona na naturze ludzkiej oraz uświęcona przez Chrystusa³. Rodzina jest tą wspólnotą, gdzie powstają i w sposób pełny rozwijają się dwie wartości osobowe: życie i miłość⁴. Jezus Chrystus pragnął urodzić się i wychowywać w łonie Świę-

¹ Por. KPK 1055.

² *Humanae vitae*, 10; por. *Familiaris consortio*, 33.

³ Por. *Druga Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu wiernych do małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin oraz wprowadzeniu nowego obrzędu sakramentu małżeństwa z 11 marca 1975 r.*, nr 1, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1964–1986*, bmrw, s. 47–54.

⁴ Por. *tamże*.

tej Rodziny z Nazaretu. *Katechizm Kościoła Katolickiego* podkreśla, że Kościół jest rodziną Bożą. Od początku istnienia jego załóżkami byli często ci, którzy z całym swoim domem stawali się ludźmi wierzącymi (por. Dz 18,18). Kiedy nawracali się i przyjmowali wiarę, pragnęli, aby także cały ich dom osiągnął zbawienie⁵. Stąd rodziny te, przyjmując wiarę, były ogniskami życia chrześcijańskiego w niewierzącym świecie. W dzisiejszych czasach rodziny chrześcijańskie mają ogromne znaczenie jako ogniska żywej i promieniującej wiary. W dokumentach Soboru Watykańskiego II⁶, jak również we współczesnych dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła⁷, małżeństwo i rodzina określone zostały wyraźnie mianem „Kościół domowy”⁸. Mówiąc o obowiązkach małżonków względem Boga, należy wyszczególnić następujące problemy: rodzina jako „domowy Kościół” i jej znaczenie w urzeczywistnianiu Kościoła, powołanie do świętości oraz rola małżonków w wychowaniu dzieci.

1.1. Rodzina jako „domowy Kościół” i jej znaczenie w urzeczywistnianiu Kościoła

W Piśmie Świętym jest wiele miejsc (por. Mt 1,18; 1 Kor 10,32; Ga 1,13; Ef 1,22; Flp 3,6; Kol 1,18; 1 Tm 3,15), które dotyczą Kościoła domowego, a jednocześnie świadczą o specyficznym znaczeniu rodziny w pierwotnym Kościele. Jest w nich wyraźnie zakreślona praca misyjna rodziny chrześcijańskiej (por. Rz 16,3).

Ojcowie Kościoła w swych rozważaniach o małżeństwie i rodzinie mówią o „Kościele w miniaturze”⁹, który utożsamiają z chrześcijańską wspólnotą domową. Także Sobór Watykański II w swoich dokumentach określa rodzinę jako „domowe sanktuarium Kościoła”¹⁰. Podstawę do takiego mówienia o małżeństwie i rodzinie daje fakt, że małżeństwo chrześcijan jest sakramentem, który ze swej natury jest kościołotwórczy¹¹. Chrześcijańskie małżeństwo i rodzina przez swoje ukierunkowanie eklezjalne tworzy wspólnotę — Kościół¹². Kiedy mówimy, że rodzina jest „Kościołem domowym”, to winniśmy mieć na uwadze to, że to sam Bóg zakłada fundament pod rodzinę, która ma być Jego świątynią. W tym „domowym sanktuarium” każdy jego członek jest owocem woli Boga, który pragnie istnienia człowieka.

Z tego faktu, że małżeństwo i rodzina jest „domowym Kościołem”, wypływają konkretne cele. Jednym z bardzo ważnych zadań rodziny jako „domowego sanktua-

⁵ Por. KKK 1655.

⁶ Por. KK 11; DA 11.

⁷ Por. *Familiaris consortio*, 21.

⁸ KKK 1656.

⁹ Por. M. DIRKS, *Ehe und Familie als Präsenz der Kirche in unserer Welt*, w: *Ehe und Familie. Ein pastorales Werkbuch*, Mainz 1972, s. 86–94.

¹⁰ Por. KK 11; DA 11.

¹¹ Por. E. i M. MARCZEWSKY, *Kościół domowy. Ocena pojęć*, w: A.L. SZAFRAŃSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, Lublin 1985, s. 246.

¹² Por. KL 59.

rium” jest udział w urzeczywistnianiu Kościoła i rozwoju ludzkiej społeczności. W łonie małżeństwa rodzice są „przy pomocy słowa i przykładu dla dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary, pielęgnując właściwe każdemu z nich powołanie, ze szczególną zaś troskliwością powołanie duchowe”¹³ Treść tego posłannictwa przez urzeczywistnianie się Kościoła w małżeństwie i rodzinie istnieje w realizacji funkcji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej. Życie chrześcijańskiej rodziny jako „domowego Kościoła” jest więc uzależnione od kontaktu ze słowem Bożym. Jeśli rodzina karmi się tym słowem w codziennym życiu, to wówczas mocniej i pełniej obecny jest Jezus Chrystus. W takiej atmosferze ukształtowanej na słowie Bożym możliwy jest wzrost wiary.

Wszyscy członkowie rodziny mają za zadanie przepowiadać Ewangelię, jak również podlegają ciągłej ewangelizacji¹⁴. Małżeństwo i rodzina, będąc „domowym Kościołem”, dzięki słowu Bożemu i świadectwu życia wychowuje swoich członków do odpowiedzialności za Kościół¹⁵

Rodzice mają prawo i obowiązek wobec Boga nauczania religijnego swoich dzieci. Tę władzę dał im Kościół¹⁶. Rodzice są pierwszymi katechetami. By małżonkowie dobrze wypełniali ten obowiązek, muszą być zespoleni wewnętrznie, mają żyć atmosferą miłości i otwarcia się na Pana Boga i innych ludzi. *Katechizm Kościoła Katolickiego* podkreśla, że to w rodzinie uczy się dziecko wytrwałości i radości pracy, miłości Pana Boga i człowieka, przebaczenia, otwartości na wartości chrześcijańskie, przede wszystkim oddawania czci Bogu przez modlitwę i ofiarę swego życia. Dlatego jednym z bardzo ważnych czynników działalności Kościoła jest jego liturgia. Funkcja kapłańska jest sprawowana nie tylko przez duchownych, ale także i świeckich¹⁷. Liturgia domowa powiązana jest w sposób szczególny z wychowaniem religijnym dziecka. Łączenie liturgii rodzinnej z kościelną jest różnorakie. Rodzina wychowuje swych członków przez liturgię domową, kształtuje postawy, warunkujące odpowiednie i godne uczestnictwo w liturgii Kościoła parafialnego¹⁸. Wychowanie do liturgii polega przede wszystkim na wyrobieniu pewnych nawyków religijnych, na wprowadzeniu do życia modlitewnego, do godnego przyjmowania sakramentów świętych. Dlatego w tym małym Kościele powinno rozwijać się życie modlitwy, kształtować drogi do dialogu ekumenicznego. Rodzina jest zatem sama w sobie wspólnotą liturgiczną i to w sposób zasadniczy i specyficzny. Modlitwa w rodzinie, bądź też sprawowanie sakramentów, jeśli przyjmowane są w duchu oddawania czci Bogu, przyczyniają się do wzrostu Kościoła, oddając chwałę Bogu i uświęcając sie-

¹³ KK 11; por. KKK 1656.

¹⁴ Por. *Evangelii nuntiandi*, 71.

¹⁵ Por. DWCH 1, 3; DA 10.

¹⁶ Por. *tamże*.

¹⁷ Por. KK 10.

¹⁸ Por. DWCH 2.

bie. Cała liturgia rodzinna jest czynnikiem uświęcenia dnia powszedniej pracy. Rodzina, oddając cześć Bogu, sprawuje funkcje liturgiczne.

Podstawowym elementem liturgii domowej jest modlitwa¹⁹. Jest ona szczególnym znakiem życia chrześcijańskiego rodziny. Tak jak modlitwa Kościoła urzeczywistnia Kościół, tak modlitwa w rodzinie tworzy wspólnotę rodzinną. Każda rodzina winna mieć swój własny styl modlitwy. Jej sposób i treść winny być związane z aktualnymi wydarzeniami życia rodzinnego, społecznego i narodowego. Poczucie wdzięczności wymaga modlitwy przed i po jedzeniu. Sprzyja to wzajemnej łączności z Panem Bogiem i między sobą wszystkich członków rodziny²⁰

Do istotnych obowiązków względem Boga w rodzinie należy zaliczyć wspólne czytanie Pisma Świętego. Zagadnienie to szczególnie podkreśla Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym²¹. Czytanie Pisma Świętego uczy wielu życiowych, pozytywnych postaw.

Istotne znaczenie dla rodziny i urzeczywistniania Kościoła w tej wspólnotcie mają sakramenty święte, a zwłaszcza etapy samej inicjacji chrześcijańskiej. Cała liturgia rodzinna, zwyczaje, obrzędy i tradycje domowe, a zwłaszcza praktykowane inspiracją chrześcijańską wspólne przeżywanie świąt i niedziel oraz poszczególnych okresów liturgicznych, przeżywanie sakramentów świętych, swój punkt kulminacyjny osiągnają we wspólnym uczestnictwie w Eucharystii²². Ważne jest tutaj wspólnotowe przystępowanie członków rodziny do Komunii Świętej. Msza Święta, która jest liturgiczną formą sprawowania tajemnicy ofiarnej miłości Chrystusa objawionej na krzyżu i przedłużonej w sakramencie Eucharystii, jest dla rodziny sakramentem wspólnoty, otwartej na zgromadzonych w Kościele. Ona jest węzłem jedności i miłości²³

1.2. Powołanie do świętości

Powołanie do świętości małżonków wiąże się i wypływa z ogólnego powołania ludzi świeckich do świętości, opartego na chrzcie świętym i sakramencie dojrzałości chrześcijańskiej. Sobór Watykański II na ten temat mówi w następujący sposób: „Wszyscy bowiem, stworzeni na obraz Boga (...), powołani są do jednego i tego samego celu, to jest do Boga samego”²⁴. Stan małżeński widziany jako powołanie jest jednocześnie drogą do zbawienia i osobistej świętości. Małżonkowie na mocy sakramentu powołani są do świętości²⁵. Małżonkowie swą świętość powinni budować na

¹⁹ Por. KDK 48; DA 11.

²⁰ Por. I. PRATT, *Modlitwa w rodzinie*, Conc 6 (1970), nr 1–5, s. 141.

²¹ Por. KO 25.

²² Por. T. SYCZEWSKI, *Sakrament małżeństwa w nowym Katechizmie Rzymskim*, „Studia Teologiczne” Białystok–Drohiczyń–Łomża 13 (1995), s. 153–154.

²³ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1974, nr 6.

²⁴ KDK 24.

²⁵ Por. *tamże* 48; KK 11.

przykładzie Rodziny Nazaretańskiej. Nazaret staje się Domem Bożym i jednocześnie pierwowzorem Kościoła, za który Zbawiciel umiera na krzyżu, aby „Go uświęcić, oczyściwszy obmyciem wodą” (Ef 5,25), by w ten sposób objawić i ustanowić nowy wymiar miłości małżeńskiej. W tym duchu rodzina ma wzrastać, rozwijać się i osiągnąć doskonałość w samym Bogu.

Dwoje chrześcijan połączonych węzłem sakramentalnym z tytułu powołania ich do świętości mają patrzeć na siebie nie tylko w kategoriach ziemskich, ale i nadprzyrodzonych. Uważać drugiego partnera, swego małżonka, za dar od Boga. Dlatego miłość ich do siebie ma wypływać z miłości do Stwórcy i nieustannie być wzbo-gacana i uszlachetniana elementem nadprzyrodzonym, dając małżonkom poczucie, że są dziećmi Bożymi, żyjącymi w łasce i zdążającymi do świętości. Sakrament małżeństwa zobowiązuje ich do życia w doskonałości, zespolonego jednakową myślą i wspólną świętością. Integrującym czynnikiem wspólnego ich życia jest życie z Bogiem przez łaskę i miłość²⁶

Małżeństwo jest także instytucją świętą w odniesieniu do ostatecznego celu. Tym zaś celem jest nieustanne dążenie dwojga ludzi do świętości, czyli udziału w Bożej wiecznej miłości w niebie. Zbawienie poszczególnych członków rodziny w dużej mierze zależy od tego, jakim przykładem świecą oni sobie wzajemnie, w jakiej mierze wzajemnie się uświęcają, czy są dla siebie pomocą, czy też przeszkodą na drodze do świętości.

1.3. Rola rodziców w wychowaniu

Katechizm Kościoła Katolickiego mówi, że płodność miłości małżeńskiej rozciąga się na owoce życia moralnego, duchowego i nadprzyrodzonego, jakie rodzice przekazują swoim dzieciom przez wychowanie²⁷. JAN PAWEŁ II w adhortacji *Familiaris consortio* stwierdza, że zadanie to „(...) wypływa z najbardziej pierwotnego powołania małżonków do uczestnictwa w stwórczym dziele Boga: rodząc w miłości nową osobę, która sama w sobie jest powołana do wzrostu i rozwoju, rodzice tym samym podejmują zadanie umożliwienia jej życia w pełni ludzkiego²⁸. Każda rodzina dla swego dziecka jest ustanowionym przez Boga środowiskiem wychowawczym²⁹. Najważniejszym zaś czynnikiem w wychowaniu jest miłość i zgoda panująca w rodzinie oraz dobry przykład rodziców.

Rodzina jako „domowy Kościół” ma za zadanie nie tylko powołać do istnienia nowe życie, ale rodzice powinni zapewnić dziecku pełne wychowania. W wypadku rodziny chrześcijańskiej istotną częścią wychowania jest wychowanie religijne dziec-

²⁶ Por. KDK 52.

²⁷ Por. KKK 1643–1654; KPK 1653.

²⁸ *Familiaris consortio*, 36.

²⁹ Por. *List Pastorski Episkopatu Polski o rodzinie*, w: *Listy Pastorskie Prymasa Polski oraz Episkopatu 1975–1981*, Paris 1988, s. 159.

ka. Małżonkowie wypełniają ten obowiązek wobec siebie samych, jak i wobec swoich dzieci. Kościół katolicki zawsze podkreślał i nadal akcentuje uznanie wartości wychowawczych środowiska rodzinnego, a stąd i samo prawo rodziny do wychowania³⁰ Socjologia współczesna uważa, że funkcja wychowawcza rodziny nie zanika, ale ulega tylko nieustannym przeobrażeniom³¹ Rodzice mają sobie uświadomić, że są współpracownikami Pana Boga i uczyć się to zadanie realizować wobec swoich dzieci.

Sobór Watykański II podkreśla bardzo mocno, że rodzina ma stać się szkołą bogatego człowieczeństwa. Chodzi tu nade wszystko o pełny rozwój fizyczny i intelektualny, religijny i moralny³². Rodzina chrześcijańska jako „domowy Kościół” wprowadza także dziecko w życie wiary i odpowiedzialności za nią. To wiara otwiera członkom rodziny wzrok na obecność i działalność Bożą w ich codziennym życiu. Prawdziwa i żywa wiara jest integralną częścią życia rodzinnego, jako „małego sanktuarium” Rodzice wprowadzają swoje dzieci w życie modlitwy osobistej, jak również w sam rytm liturgii Kościoła. Rodzina ma bowiem żyć liturgią na co dzień. Ona nadaje głębszy sens wszelkim wysiłkom podejmowanym w rodzinie chrześcijańskiej³³ Rodzinną wspólnotą formowana sama przez sakramenty święte wprowadza dziecko w życie sakramentalne.

Rodzina jest zatem pierwszym środowiskiem wychowawczym dziecka, dostarczając mu odpowiednich podnieć, sytuacji, mających na celu obudzić w nim reakcje psychofizyczne, decydujące o jego rozwoju i wychowaniu. To środowisko rodzinne określa cele i wartości, wpływa na ich wzór, formuje konkretne potrzeby, ma pieczę nad ich zaspokajaniem. Rodzina jest wspólnotą, która kultywuje własny system wartości i norm. Określa ona pozycje i przyszłe role swoich członków³⁴ Rodzina stwarza najlepsze warunki dla rozwoju intelektualnego dziecka, umożliwiając mu korzystanie z doświadczeń innych osób. To w „domowym Kościele” uwidaczniają się i są żywotne więzy osobowe na płaszczyźnie miłości, które są niezbędne w kształtowaniu i wychowaniu przyszłego członka społeczeństwa³⁵ Dokumenty soborowe ujmują ten problem w następujący sposób: „(...) do rodziców bowiem należy stworzyć taką atmosferę rodzinną, przepojoną miłością i szacunkiem dla Boga i ludzi, aby sprzyjała całemu osobistemu i społecznemu wychowaniu dzieci”³⁶

³⁰ *Familiaris consortio*, 46.

³¹ Por. J. TUROWSKI, *Struktura i funkcje rodziny a teorie rodziny nuklearnej*, w: J. KOMOROWSKA (red.), *Przemiany rodziny polskiej*, Warszawa 1975, s. 242–259.

³² Por. DWCH 3.

³³ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, nr 95; M. TSCHUSCHKE, *Małżeństwo i rodzina w świetle odnowionej liturgii sakramentu małżeństwa*, AK 67 (1975), t. 84, s. 92.

³⁴ Por. Z. ZABOROWSKI, *Rodzina jako grupa społeczno-wychowawcza*, Warszawa 1980, s. 14.

³⁵ Por. T. KUKUŁOWICZ, *Rodzina w procesie uspołecznienia dziecka*, Warszawa 1973, s. 91–108.

³⁶ DWCH 3.

W rodzinie chrześcijańskiej formują się właściwe postawy wobec Boga — Stwórcy i Zbawiciela jako zasadniczy fundament całego życia moralnego. Pierwszym istotnym warunkiem przygotowania do pełnego życia chrześcijańskiego jest wychowanie właściwych postaw wobec Boga. Przez całe życie dziecko, wzorując się na rodzicach, winno się uczyć właściwego ustosunkowania się do Boga–Stwórcy. Zadaniem rodziców jest zatem torowanie odpowiedniej drogi do poznania Boga i odpowiedniej postawy wobec Niego. W ten sposób dziecko może łatwiej odkryć w Bogu Dawcę wszelkiego dobra i tego dobra pragnąć.

Rola rodziców w wychowaniu dziecka powinna polegać także na uformowaniu osobowości, przede wszystkim chodzi tutaj o zaszczepienie najwyżej stawianych ideałów moralnych, religijnych i społecznych. Dlatego też z całym przekonaniem i świadomością można powiedzieć, że rodzice w głównej mierze są odpowiedzialni za wychowanie swoich dzieci. Jest to ich zaszczytne powołanie i zadanie wobec Pana Boga.

2. Obowiązki małżonków względem innych ludzi

Rodzina jako „domowy Kościół” ma swoją określoną rolę do zrealizowania we współczesnym świecie. Musi się ona włączyć czynnie w życie społeczne, ekonomiczne i polityczne, broniąc przede wszystkim swoich interesów w narodzie i kształtując taką rzeczywistość, która zapewniałaby jej wszechstronny i głęboki rozwój. „Domowy Kościół” winien czynnie zaangażować się w życie państwa i całego narodu, zwłaszcza w te dziedziny, gdzie idzie o dobro rodziny. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu działanie rodziny w środowisku pracy, szkoły, a także organizowanie wszelkiego rodzaju imprez kulturalnych i wypoczynkowych. Pięknym przykładem aktywności społecznej rodzin w naszym narodzie jest ich zaangażowanie w duszpasterstwo rodzin. Wśród najważniejszych obowiązków małżonków względem innych ludzi są: powołanie do apostołstwa, otwarcie małżeństwa na wspólnotę rodzinną oraz odpowiedzialność i aktywność społeczną.

2.1. Powołanie do apostołstwa

Charakterystyczną cechą posoborowej myśli teologicznej jest tematyka laikatu i jego roli w życiu Kościoła. Świadomość nowego statusu laikatu sprowadza się nie tylko do świeckiego posłannictwa ludzi świeckich, ale również ich misji religijnej, która uwidacznia się w realizacji powołania do zbawienia, jak również odpowiedzialności za apostołstwo względem innych ludzi³⁷

³⁷ Por. S. CZAPLIŃSKI, *Powołanie i funkcje świeckich w Kościele posoborowym*, Więź 12 (1970), nr 7–8, s. 239–242.

Małżonkowie, żyjąc w świecie, mają obowiązek uświęcania go od wewnątrz, by przez dobry przykład oraz samą realizację miłości do Pana Boga i drugiego człowieka ukazywać w świecie zbawienie Jezusa Chrystusa³⁸. Apostolat małżeński stanowi szczególną formę apostołatu świeckich. Prawdę tę przypomina Sobór Watykański II, świadomie akcentując to zadanie małżeńskie, które uzasadnia następująco: „(...) ponieważ Stwórca wszechrzeczy ustanowił związek małżeński początkiem i podstawą społeczności ludzkiej, a przez swoją łaskę uczynił go tajemnicą wielką w odniesieniu do Chrystusa (por. Ef 5,23), dlatego apostołstwo wśród małżonków i rodzin posiada szczególną doniosłość tak dla Kościoła, jak i dla społeczeństwa świeckiego”³⁹. Sądzę też można powiedzieć, iż powołanie do apostołstwa jest uczestnictwem małżonków w zbawczym posłannictwie Chrystusa. Posłannictwo to polega na urzeczywistnieniu go we własnym kręgu rodzinnym, w Kościele i w świecie współczesnym⁴⁰.

Dekret o apostołstwie świeckich akcentuje pewne formy apostołstwa rodziny. Mówi on, że spośród wielu form apostołstwa rodzinnego najważniejsze są: adoptowanie opuszczonych dzieci, gościnne i serdeczne przyjmowanie przybyszów, pomoc w prowadzeniu szkół, służenie radą oraz pomocą materialną młodzieży, pomaganie narzeczonym, by w ten sposób mogli jak najlepiej przygotować się do życia małżeńskiego i rodzinnego, udział w katechizacji, wspieranie małżonków przeżywających różnego rodzaju kryzysy i trudności natury materialnej i moralnej, opieka nad ludźmi starszymi⁴¹. Przygotowanie do apostołstwa małżeństw jest procesem długofalowym i systematycznym. Najlepszymi nauczycielami w tym względzie będą rodzice. To ich zadaniem jest troszczyć się, by już od dzieciństwa ich dzieci były przyzwyczajone do lepszego i gorliwszego poznawania miłości Boga ku ludziom⁴². Ważnym obowiązkiem stojącym przed małżonkami jest, aby uczyć swoje dzieci troski o potrzeby drugiego człowieka⁴³. Rodzina ma być zatem szkołą praktycznego apostołstwa. To właśnie w rodzinie odbywa się ciągle spotkanie Boga ze światem. Małżonkowie chrześcijańscy są zatem apostołami nie tylko wtedy, gdy w ścisłym sensie zajmują się apostołstwem, ale także wówczas, gdy we własnej rodzinie spełniają wszystkie swoje obowiązki w sposób godny i odpowiedzialny. Specyficznymi dziedzinami małżeńskiego apostołstwa są: wychowanie dzieci i przygotowanie ich do własnych zadań w rodzinie, dopomaganie w różny sposób młodym małżeństwom, niesienie pomocy rodzinom, którym grozi rozbitcie⁴⁴.

³⁸ Por. L. MOŃKO, *Nauka Kościoła o małżeństwie i rodzinie*, Warszawa 1976, s. 29.

³⁹ DA 11.

⁴⁰ Por. *Familiaris consortio*, 49–54.

⁴¹ Por. DA 11.

⁴² Por. DA 30.

⁴³ Por. *Evangelii nuntiandi*, 21.

⁴⁴ Por. T. SYCZEWSKI, *Przygotowanie do małżeństwa w świetle zasad liturgii i wskazań Kościoła w Polsce na przykładzie wypowiedzi młodych małżeństw z diecezji w Drohiczyźnie*, Lublin 1989 (mps), s. 190.

Bardzo ważnym obowiązkiem apostołstwa małżonków jest ukazać Boga i Jego miłość poprzez wzorowy przykład swego chrześcijańskiego życia. Słowem i przykładem przygotowują swoje dzieci do chrześcijańskiego życia i apostołstwa. Dlatego też rodzice są dla swych dzieci pierwszymi zwiastunami wiary i dobroci Boga⁴⁵

Apostolat między małżonkami ma ciągle uaktywniać miłość ofiarną, pełną oddania dla siebie i Kościoła. Ma on być ukierunkowany na pogłębienie wiary samych małżonków i pozostałych członków rodziny. A w dalszej kolejności apostołstwo to ma być ukierunkowane na głębsze, czyli nadprzyrodzone odczytywanie swego powołania i na dawaniu świadectwa swej wierze przez wzorowe życie w rodzinie⁴⁶. *Obrzędy sakramentu małżeństwa* przypominają, iż zadanie do apostołstwa polega na tym, aby wierni sobie, zachowując czystość obyczajów we wzajemnym pożyciu, czerpali siłę z ewangelii, głosząc wszystkim ludziom Dobrą Nowinę o Chrystusie⁴⁷

Powołanie małżonków chrześcijańskich do apostołstwa to także głębsze, pełniejsze i bardziej czynne uczestnictwo w liturgii. Stąd bardzo ważny problem, który stoi przed małżonkami: dążyć do przeżywania liturgii w sposób świadomy, czynny i owocny. Ważne jest tutaj zagadnienie uczestnictwa wszystkich członków w liturgii. Msza św., przystępowanie do Komunii św., ma stawać się manifestacją i typem coraz pełniej rozumianego rodzinnego zgromadzenia. Liturgia spełnia w rodzinie niejako rolę szkoły, która przygotowuje do życia w społeczeństwie i Kościele⁴⁸. Ta forma liturgii rodzinnej winna objąć codzienną modlitwę rodzinną, udział w obchodach roku liturgicznego. Poprzez liturgię doświadcza się poczucia wspólnoty, otwarcia na zbawienie, wyrabianie postawy ofiary, służby, oddania osobowej czci Bogu, kształtowanie prawdziwego obrazu Boga, wychowanie do modlitwy⁴⁹

2.2. Otwarcie małżeństwa na wspólnotę rodzinną

Niezmiernie ważnym obowiązkiem małżonków jest doprowadzenie do współpracy całej rodziny, wszystkich jej członków z innymi rodzinami, czyli otwarcie małżeństwa na inne wspólnoty rodzinne. Małżeństwo chrześcijańskie nie może zasklepić się w sobie, ponieważ nie pozwala na to natura apostołstwa, która ma charakter dynamiczny. Elementem kształtującym i łączącym wspólnoty rodzinne jest przyjaźń, niesienie wzajemnej pomocy duchowej i materialnej. Rodzina zwarta, ożywiona duchem miłości, wierząca, bez wątpienia promieniuje na zewnątrz samym przykładem swego życia. Jest otwarta na inne wspólnoty rodzinne i jest dla nich impulsem do życia według zasad chrześcijańskich. Wartościowa, pełna aktywności rodzina jest w stanie przemienić swoje środowisko, choćby na małym odcinku, wycho-

⁴⁵ Por. DA 11.

⁴⁶ Por. P. PORĘBA, *Z pomocą duszpasterska młodym małżeństwom*, HD 42 (1973), cz. I, s. 25–26.

⁴⁷ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, nr 85.

⁴⁸ Por. DWCH 2–4.

⁴⁹ Por. K. WOJTYŁA, *Aby Chrystus się nami posługiwał*, Kraków 1979, s. 473.

dząc naprzeciw palącym potrzebom swoich bliźnich. Nawet drobne dobre uczynki mogą tutaj przynieść wiele dobra duchowego. Ważna jest tutaj pomoc okazana rodzinom wielodzietnym, matkom samotnie wychowującym dzieci. Rodziny mogą tutaj zrobić wiele dobra poprzez otwarcie się na innych ludzi. Wydaje się szczególną potrzebą dzisiejszych czasów tworzenie takich grup i kręgów rodzin w oparciu na więzi sąsiedzkiej. Powstanie tego typu wspólnot może w dużej mierze przyczynić się do zdynamizowania nie tylko życia religijnego w samych rodzinach, ale może wnieść dużo twórczego wkładu w codzienną kulturę życia o charakterze religijnym, społecznym i narodowym. Ważna jest tutaj wzajemna modlitwa tych ludzi za siebie i za innych⁵⁰. Bardzo wskazana jest tutaj wymiana doświadczeń i poglądów⁵¹. Wzorem takich wspólnot są kręgi rodzinne. Rodzina jest nie tylko podstawową komórką Kościoła, ale i społeczeństwa. Stąd ma ona być otwarta wobec współczesnego świata i jego problemów. Wiele dobrego mogą zrobić chrześcijańscy małżonkowie, angażując się czynnie w prace małych wspólnot takich jak, np. „Rodziny oazowe”, „Neokatechumenat”, „Grupy modlitwy charyzmatycznej”, „Rodziny Nazaretańskie”, by w ten sposób wspólnymi siłami budować Kościół i urzeczywistniać Królestwo Boże na ziemi.

2.3. Odpowiedzialność i aktywność społeczna

Rodzina otwiera się także i na społeczeństwo, podejmując swoje zadania społeczne. JAN PAWEŁ II w *Familiaris consortio* przypomina: „Rodzinę łączą ze społeczeństwem żywotne i organiczne więzi, stanowi ona bowiem jego podstawę i stale je zasila poprzez swe zadanie służenia życiu: w rodzinie przecież rodzą się obywatele i w niej znajdują pierwszą szkołę cnót społecznych, które stanowią o życiu i rozwoju samego społeczeństwa. W ten sposób na mocy swej natury i powołania, daleka od zamknięcia się w sobie, rodzina otwiera się na inne rodziny i na społeczeństwo, podejmując swoje zadania społeczne”⁵²

Do zadań społecznych każdej rodziny chrześcijańskiej należy, by ona pierwsza zabiegała o to, aby prawa i wszelkie instytucje państwowe nie tylko że nie naruszały jej praw, obowiązków i przywilejów, ale by ją broniły i popierały. Jan Paweł II przypomina, by rodziny głębiej uświadomiły sobie „własną rolę współtwórców tak zwanej «polityki rodzinnej» oraz podejmowały odpowiedzialność za przemianę społeczeństwa”⁵³. Rodzina i społeczeństwo muszą uzupełniać się w zadaniu obrony i rozwoju dobra całego narodu i każdego pojedynczego człowieka⁵⁴. Zadanie społeczne i polityczne rodziny wchodzi w zakres funkcji królewskiej, w której małżonkowie

⁵⁰ Por. DA 30.

⁵¹ Por. DA 17.

⁵² *Familiaris consortio*, 42.

⁵³ *Tamże*, 44; por. KDK 30.

⁵⁴ Por. *tamże*, 45.

biorą udział na mocy sakramentu małżeństwa, otrzymawszy tym samym obowiązek, od którego żadną miarą nie mogą się uchylić. Bardzo ważnym zadaniem rodziny jest wypracować u swych członków takie cnoty społeczne, jak: prawda, wolność, sprawiedliwość i miłość. Rodzina ma także za zadanie popieranie różnego rodzaju stowarzyszeń powołanych do bronienia godności rodziny i ładu międzynarodowego⁵⁵

Istnieje wiele dziedzin życia parafialnego, gdzie aktywne rodziny mogą oddać nieocenione usługi: rada parafialna, katechizacja, poradnictwo rodzinne, itp. Jest wiele dziedzin w życiu parafialnym, gdzie zaangażowane rodziny mogą zrobić wiele dobrego. Małżonkowie mają mieć poczucie głębokiej więzi ze swoją parafią. Szerokie pole do działania mogą mieć w radzie parafialnej, w pracy charytatywnej. Najpełniej Kościół urzeczywistnia się w diecezji, która winna być traktowana jako Kościół partykularny. Dlatego też małżeństwo i rodzina jako „domowy Kościół” może być czynnie zaangażowana także w życiu diecezji, np. jako instruktorzy duszpasterstwa rodzin, doradcy w komisjach Episkopatu, członkowie Papieskiego Komitetu do Spraw Rodziny. Małżonkowie mają także być czynnie zaangażowani w apostołstwie międzynarodowym⁵⁶.

3. Obowiązki małżonków względem siebie nawzajem

Dokumenty Kościoła podkreślają następujące obowiązki małżonków względem siebie nawzajem: jedność i nierozzerwalność małżeństwa, wierność miłości małżeńskiej oraz otwarcie na płodność⁵⁷. Katechizm, powołując się na adhortację JANA PAWŁA II *Familiaris consortio*, przypomina: „Miłość zmierza do jedności głęboko osobowej, która nie tylko łączy się w jedno ciało, ale prowadzi do tego, by było jedno serce i jedna dusza”⁵⁸. Stąd też miłość małżeńska wymaga jedności i nierozzerwalności oraz wierności w całkowitym wzajemnym obdarowaniu i otwieraniu się ku płodności⁵⁹

3.1. Jedność i nierozzerwalność małżeństwa

Przez jedność i nierozzerwalność małżeństwa należy rozumieć trwałą monogamię, czyli współzycie jednego mężczyzny i jednej kobiety. Poligamia jest sprzeczna z równą godnością i miłością małżeńską, która jest jedyna i wyłączna⁶⁰. Już w pojęciu „jedność” zawarte jest zobowiązanie do chowania wierności i wyłączność aż do końca trwania tego związku, którego istnienie może zakończyć śmierć jednego ze

⁵⁵ Por. *tamże*, 48.

⁵⁶ Por. MARCZEWSKI, *art. cyt.*, s. 253.

⁵⁷ Por. KKK 1643–1654; KPK 1134.

⁵⁸ *Familiaris consortio*, 13.

⁵⁹ Por. *tamże*; *Humanae vitae*, 9; KKK 1643.

⁶⁰ Por. *tamże*; KKK 1643.

współmałżonków (por. Rdz 2,24; Mt 19,6)⁶¹ Małżonkowie powołani są do nieustannego wzrostu w tej wspólnocie poprzez codzienną wierność małżeńskiej obietnicy obopólnego całkowitego daru z siebie⁶²

Miłość małżeńska nie dopuszcza zatem żadnego rodzaju podziału między mężczyzną i kobietą. Małżonkowie mają kierować się w życiu miłością niepodzielną. Wiążą się ze sobą w tym celu, aby ich życie zespoliło się do tego stopnia, aby nie byli już dwojgiem, lecz stanowili jedną niepodzielną wspólnotę życia i miłości (por. Rdz 2,18-24; Mt 19,3-6; Mk 10,6-9). W ten sposób wypełniają Chrystusowe wezwanie do trwałej i niepodzielnej jedności, jaka zachodzi między mężem a żoną⁶³ Specyficzna relacja małżonków między sobą oraz ich odniesienie do miłości Chrystusa i Kościoła realizuje się tylko i wyłącznie w jedności i nierozzerwalności ich sakramentalnego związku. Sam Jezus Chrystus podkreśla w przymierzu małżeńskim zespolenie się dwojga ludzi w jednym organizmie. Jak poszczególnych części ciała nie można oddzielić od całości bez szkody dla organizmu, tak i małżeństwa nie wolno zrywać, bo ono jest święte i nierozzerwalne. Tak jak Chrystus i Kościół są nierozzerwalnie ze sobą złączeni, tak mają trwać w jedności chrześcijańscy małżonkowie. Od chwili zawarcia sakramentalnego małżeństwa są oni złączeni na zawsze aż do śmierci⁶⁴. Małżeństwo sakramentalne jest znakiem osobistej, nieodłącznej jedności z Chrystusem. *Katechizm Kościoła Katolickiego* mówi: „Miłość małżonków wymaga ze swej natury jedności i nierozzerwalności ich osobowej wspólnoty, która obejmuje całe ich życie”⁶⁵ Ta wspólnota osób pociąga za sobą jedną i nierozzerwalną oraz trwałą i wzajemną przynależność małżonków do siebie. To przymierze małżeńskie sprawia, że kobieta i mężczyzna nie tylko wzajemnie się sobie oddają, ale przede wszystkim podejmują życiowe zobowiązania do jedności i nierozzerwalności wyłącznej i nierozzerwalnej⁶⁶. Prawdę tę przypomina *Katechizm*: „Ta ludzka wspólnota jest potwierdzona, oczyszczona i dopełniona przez wspólnotę w Jezusie Chrystusie, dana przez sakrament małżeństwa. Pogłębia się ona przez życie wspólną wiarą i przez wspólne przyjmowanie Eucharystii”⁶⁷

Pierwowzorem jedności małżeńskiej jest jedność i wzajemne udzielanie się osób w Trójcy Przenajświętszej. Misja małżeńska polega na odczytaniu i realizacji jedności i miłości małżeńskiej, na odwzorowaniu tej jedności i wzajemnego oddania, jakie mają miejsce w Trójcy Świętej.

⁶¹ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, nr 50.

⁶² Por. *Familiaris consortio*, 19; KKK 1644.

⁶³ Por. KDK 49; W WIĘSYK, K. WOJACZEK, *Urzeczywistnianie się Kościoła w małżeństwie i rodzinie*, w: SZAFRĄŃSKI (red.), *dz. cyt.*, s. 232–233.

⁶⁴ Por. E. MARCZEWSKA, *Eucharystia w małżeństwie i rodzinie*, „Novum” (1980), nr 9, s. 131.

⁶⁵ KKK 1644.

⁶⁶ Por. S. SMOLEŃSKI, *Podstawowe problemy norm etycznych życia małżeńskiego i rodzinnego*, AK 67 (1975), t. 84, s. 40–41.

⁶⁷ KKK 1644.

3.2. Wierność miłości małżeńskiej

Obowiązek wierności miłości małżeńskiej wypływa i ściśle powiązany jest z jednością i nierozzerwalnością małżeńską. Miłość małżeńska z natury swej wymaga od małżonków trwałej wierności⁶⁸. Papież PAWEŁ VI mówi, że miłość małżeńska winna być wierna i wyłączna aż do końca życia, to znaczy taka, jak ją pojmowali małżonkowie w dniu ślubu⁶⁹. Wierność małżeńska wypływa z wzajemnego daru, jaki składają sobie małżonkowie⁷⁰. Trwanie w tej miłości wiernej ukazuje prawdziwą naturę tego związku, która głównie polega na objawieniu tajemnicy wzajemnej wierności między Chrystusem a Kościołem⁷¹. Miłość wierna i wyłączna wyraża się w uczciwości i czystości małżeńskiej, uwidacznia się także w traktowaniu drugiej strony jako osoby kochanej oraz zakłada pamięć, że współżycie małżeńskie, zgodne z naturą daną przez Boga, jest jednocześnie nierozzerwalne i istotowo związane z Bożą mocą przekazywania życia. Ślubowanie zatem wierności zobowiązuje obie strony do pielęgnowania, rozwijania i pogłębiania uczuć. Wierność nie może być chciwa, zaborcza, zazdrosna i egoistyczna. Nie może ona traktować drugiej osoby w sposób niewolniczy. Nie może także traktować współmałżonka jako wyłącznie swojej własności⁷². Wierność, jako cecha małżeństwa sakramentalnego, jest wewnętrzną właściwością prawdziwej przyjaźni. Wierności domaga się samo przymierze, czyli przyjaźń uroczyscie zaprzysiężona (por. Ml 2,13-15; Hbr 13,4; Mt 5,27-28). Niewierność zaś w tej sakramentalnej wspólności jest krzywdą wyrządzoną współmałżonkowi. Niszczy ona małżeńskie przymierze, a tym samym instytucję samego małżeństwa⁷³. Prawdziwa miłość jest skierowana tylko i wyłącznie do jednej osoby. Jest to miłość wierna i nieodwołalna. Nie można oddać się całościowo kilku osobom, lecz tylko jednej, z którą zawarło się sakramentalne przymierze. Stąd zadanie pełnego ukształtowania nowego człowieka może dokonywać się tylko i wyłącznie w ramach małżeństwa jako trwałego i wiernego związku⁷⁴.

Wierność miłości małżeńskiej jest możliwa dzięki łasce udzielonej przez Chrystusa w sakramencie małżeństwa. Małżonkowie mają być sobie wierni „aż do śmierci”⁷⁵. Ich wzajemna miłość zakłada gotowość do podejmowania różnego rodzaju ofiar: znoszenie siebie w cierpliwości, przekazywania życia, troski o rodzinę, religijne wychowanie dzieci. Wierność małżeńska potrzebuje pomocy ze strony duszpasterstwa. Stymulatorem dla rozwoju miłości małżeńskiej jest przede wszystkim wzajemna

⁶⁸ Por. KDK 48.

⁶⁹ Por. *Humanae vitae*, 9.

⁷⁰ Por. KKK 1646.

⁷¹ Por. KKK 1647.

⁷² Por. *Humanae vitae*, 9.

⁷³ Por. J. SALIJ, *Przymioty małżeństwa chrześcijańskiego*, Znak 30 (1978), nr7-8, s. 859-864.

⁷⁴ Por. W. SKRZYDLEWSKI, *Chrześcijańska wizja miłości małżeństwa i rodziny*, Kraków 1982, s. 22-23.

⁷⁵ *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, nr 27.

modlitwa małżonków, ich pełne uczestnictwo w życiu sakramentalnym Kościoła, a zwłaszcza w Eucharystii⁷⁶

Katechizm Kościoła Katolickiego mówi o tym, że w życiu małżeńskim istnieją takie sytuacje, w których współżycie małżeńskie z różnych racji staje się niemożliwe. W takich wypadkach Kościół dopuszcza fizyczną separację małżonków i zaprzestania współżycia. Jednak małżonkowie są przed Bogiem nadal mężem i żoną, jednak nie mogą zawrzeć nowego sakramentalnego związku (por. Mk 10,11-12). Kościół stoi na stanowisku, że żadną miarą nie może uznać ważności nowego związku, dopóki istnieje pierwsze małżeństwo ważnie zawarte. Jeśli zaś rozwiedzeni zawarli cywilnie drugi związek małżeński, to wykroczyli przeciw prawu Bożemu. Dlatego też nie mogą oni przystępować do Komunii świętej do momentu, dopóki trwa ta sytuacja. Nie mogą też pełnić niektórych funkcji kościelnych. Pojednanie w sakramencie pokuty może być udzielone tylko tym małżonkom, którzy żałują, że złamali znak przymierza i wierności Chrystusowi, jak również zobowiążą się do tego, że będą żyć w całkowitej wstrzemięźliwości⁷⁷. Kościół i cała wspólnota chrześcijańska są zobowiązani do udzielania przede wszystkim duchowej pomocy takim małżeństwom⁷⁸

3.3. Służba życiu

Miłość małżeńska uczestniczy w odwiecznej miłości samego Boga⁷⁹. Prowadzi ona na dalszym etapie jej rozwoju do szczytowego uwieńczenia jej, jakim jest prokreacja. Ten cel wspólnoty dwojga osób wyraża dobitnie *Katechizm Kościoła Katolickiego*, powołując się na Sobór Watykański II: „Dzieci są najcenniejszym darem małżeństwa i rodzicom przynoszą najwięcej dobra. Bóg sam to powiedział: nie jest dobrze człowiekowi być samemu (Rdz 2,18), i uczynił człowieka od początku jako mężczyznę i niewiastę (Mt 19,4); chcąc dać mu pewne specjalne uczestnictwo w swoim własnym dziele stwórczym, pobłogosławił mężczyznę i kobiecie mówiąc: bądźcie płodni i rozmnażajcie się (Rdz 1,28). Dlatego prawdziwy szacunek dla miłości małżeńskiej i cały sens życia rodzinnego zmierzają do tego, żeby małżonkowie, nie zapoznając pozostałych celów małżeństwa, skłonni byli mężnie współdziałać z miłością Stwórcy i Zbawiciela, który przez nich wciąż powiększa i wzbogaca swoją rodzinę”⁸⁰. W ten to sposób małżonkowie, uczestnicząc w Bożej miłości, stają się współpracownikami miłości samego Boga Stworzyciela. Misja ta w sposób specyficzny spoczywa na barkach małżeństwa, które jest jej odpowiednim podmiotem rodzicielstwa. Z drugiej strony powołanie to posiada wymiar ogólnoludzki. Dlatego

⁷⁶ Por. B. ŁOBODZIŃSKA, *Miłość, małżeństwo*, Warszawa 1971, s. 141n.

⁷⁷ Por. KKK 1650.

⁷⁸ Por. KPK 1151–1155; *Familiaris consortio*, 83.

⁷⁹ Por. KDK 48.

⁸⁰ KDK 50; por. *Humanae vitae*, 9.

też misja ta spełniana jest przez małżonków z tytułu ogólnoludzkiej odpowiedzialności, a nie tylko z osobistych celów małżeństwa⁸¹. Powołanie małżeńskie do służby życiu nakłada odpowiedzialność na małżonków za godne poczęcie i przyjście na świat człowieka i dziecka Bożego, za każde życie ludzkie, za świętość ciała i domowego środowiska miłości, za odpowiedni kształt życia społecznego sprzyjający pełnemu rozwojowi człowieka. Każda istota ludzka winna być przyjęta jako wyjątkowy dar Boga. Z punktu widzenia moralnego, prawdziwe odpowiedzialne rodzicielstwo w stosunku do mającego przyjść na świat dziecka winno być owocem małżeństwa⁸². Zatem przekazywanie życia nowej osobie powinno być owocem i znakiem wzajemnego oddania się małżonków, ich miłości i wierności. Zjawisko to należy do istoty misji rodzicielskiej, wchodzi w skład powołania do służby życiu, stanowi integralny element świadomego planowania rodziny⁸³

Małżeństwa chrześcijańskie winny posiadać tyle dzieci, ile są w stanie dobrze wychować, choć należy podkreślić, że przekazywanie życia powinno być hojne, ale też roztropne. Nade wszystko nie może być przypadkowe, lecz powinno być świadome i przemyślane, czyli odpowiedzialne rodzicielstwo, które polega na tym, że każde dziecko winno być chciane i kochane⁸⁴. W związku z problemem ilości dzieci w rodzinie, duszpasterze winni zwrócić uwagę małżonkom na racje czysto naturalne, przemawiające za większą liczbą, choćby nawet ze względu na przyszłość narodu, pełniejszego środowiska wychowawczego i związanej z tym głębszej i pełniejszej osobowości samych dzieci. Negowanie misji rodzicielskiej prowadzi do utrwalenia postawy antyrodzicielskiej. Papież Paweł VI wylicza trzy typy takich działań, które dają się rozpoznać jako działanie antyrodzicielskie. Są to: przerywanie ciąży, obezpłodnienie narządu, czyli sterylizacja, i antykoncepcja. Papież wyraźnie stwierdza, że należy to działanie odrzucić jako moralnie niedopuszczalne⁸⁵

Planowanie rodziny musi być zatem oparte na kilku założeniach. Najpierw musi nawiązywać do ekonomii Bożej Miłości i Mądrości wyrażonej w powołaniu do istnienia małżeństwa i ludzkości. Następnie nawiązuje do zbawczego powołania małżonków w Kościele; wyjście z właściwej postawy podmiotowej, która polega na odpowiednim stopniu rozwoju czystości i miłości małżeńskiej; ma być także właściwa hierarchia wartości, na której opiera się budowanie życia małżeńskiego i rodzinnego⁸⁶. Opierając się na tych założeniach, planowanie rodziny i sam problem odpo-

⁸¹ Por. TSCHUSCHKE, *art. cyt.*, s. 8–94.

⁸² Por. KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania*, Watykan 1987, s. 24.

⁸³ Por. *tamże*.

⁸⁴ Por. KONGREGACJA DOKTRYNY WIARY, *Deklaracja o przerywaniu ciąży*, nr 14, w: AAS 66 (1974), s. 730–747

⁸⁵ Por. *Humanae vitae*, 14; *Familiaris consortio*, 32–34.

⁸⁶ Por. J. BAJDA, *Powołanie małżeństwa i rodziny. Próba syntezy teologiczno-moralnej*, w: K. MAJDAŃSKI (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny*, t. I, Warszawa 1980, s. 105.

wiedzialnego rodzicielstwa polega na ciągu etycznych decyzji mających za zadanie urzeczywistnienie rodziny w ten sposób, by ona jak najlepiej odpowiadała woli samego Boga–Stwórcy, istocie i godności powołania małżeńskiego, a także wymiarowi obowiązującej małżonków miłości i wielkoduszności. Odpowiedzialne rodzicielstwo jest odpowiedzią Bogu, który pierwszy działa i wzywa do współpracy. Moralne i chrześcijańskie planowanie rodziny wyklucza postawę bierności, egoizmu w traktowaniu zasady płodności⁸⁷. Miłość płodna winna stawać się coraz bardziej odpowiedzialna za nowe życie, przygotowując dlań odpowiednie warunki psychoklimatyczne, uczuciowe, jak i materialne.

Zagadnienie regulacji poczęć jest problemem ogromnej wagi i doniosłości o charakterze indywidualnym, społecznym, demograficznym i moralnym. Katolicka regulacja rozrodczości sprowadza się przede wszystkim do metody naturalnej, która polega na okresowej lub całkowitej wstrzeźliwości w fizycznym pożyciu małżeńskim. Etycznie poprawna regulacja urodzin, wymaga od małżonków, aby w pełni uznali i doceniali prawdziwe wartości życia rodzinnego, by nauczyli się panować nad sobą i swoimi seksualnymi potrzebami. Roztropne i wolne kierowanie płodnością wymaga ascezy życia małżeńskiego. Okresowa wstrzeźliwość nie narusza integralności aktu seksualnego, lecz korzysta z tego, co daje człowiekowi sama natura⁸⁸. Stąd korzystanie z niepłodnych okresów z punktu widzenia etyki jest całkowicie dozwolone, a niekiedy wskazane.

Kościół zdecydowanie odrzuca i wprost potępia to wszystko, co prowadzi do obezplodnienia aktu płciowego przez różnego rodzaju środki antykoncepcyjne. Należy zatem odrzucić to wszystko, co w przewidywaniu zbliżenia małżeńskiego, czy też podczas jego trwania, miałyby za cel uniemożliwienie poczęcia⁸⁹. Antykoncepcja narusza bowiem płodny charakter zjednoczenia fizycznego małżonków, godzi również w dobro wspólnoty małżeńskiej. Jest też złem moralnym, ponieważ jest zaprzeczeniem etycznej istoty samego aktu małżeńskiego.

4. Zakończenie

Dokumenty Kościoła podkreślają, że istotne dla małżeństwa sakramentalnego są: jedność, nierozzerwalność i otwarcie na płodność. Chrześcijańskie małżeństwo jest miejscem, gdzie dzieci otrzymują pierwsze pouczenie o wierze. Stąd wspólnota życia i miłości słusznie jest nazwana „domowym Kościołem”, wspólnotą łaski i modlitwy, szkołą wszelkich cnót ludzkich i chrześcijańskiej miłości.

⁸⁷ Por. E. SZTAFFROWSKI, *Chrześcijańskie małżeństwo*, Warszawa 1985, s. 22.

⁸⁸ Por. *Humanae vitae*, 16.

⁸⁹ Por. *tamże*, 14.

Rodzina ma wymowę społeczną i kościelną, jest wspólnotą otwartą na inne rodziny, pociąga za sobą skutki prawne i religijne. Rodziny mogą zrobić wiele dobrego przez otwarcie się na innych ludzi, bezinteresowną gotowość służenia i gościnności, zwłaszcza dla rodzin wielodzietnych, pomoc dla rodzin dotkniętych alkoholizmem, bądź też obciążonych innymi nałogami i różnego rodzaju trudnościami spowodowanymi np. brakiem pracy. Małżeństwo jest fundamentem każdej wspólnoty, każdej rodziny. Posłannictwo i oblicze rodziny chrześcijańskiej żadną miarą nie mogą być zrozumiane w inny sposób, jak tylko poprzez relację do tajemnicy Kościoła. Wzorem do wypełnienia tego rodzaju posłannictwa dla małżeństw sakramentalnych będzie zawsze Rodzina Nazaretańska.

Bardzo ważnym zadaniem rodziny jest wypracować u swych członków cnoty społeczne takie, jak: prawda, sprawiedliwość, wolność i miłość. Wielką pomocą w osiągnięciu tych celów i dobrym wypełnianiu obowiązków względem Boga, samych siebie i innych ludzi jest łaska, która daje im moc i siłę do wypełniania swego tak ważnego posłannictwa.

Rodzina ma wymowę społeczną i kościelną, jest wspólnotą otwartą na inne rodziny, pociąga za sobą skutki prawne i religijne, angażując tym samym z konieczności Kościół i państwo.

Gli obblighi matrimoniali nei confronti di Dio, degli uomini e di se stessi

Sommario

Nei documenti del Concilio Vaticano II, e negli altri documenti della Chiesa il matrimonio e la famiglia sono stati descritti come „Chiesa domestica” Parlando degli obblighi nei confronti di Dio c'è bisogno di esaminare dettagliatamente i seguenti problemi: la famiglia come „Chiesa domestica” e la sua realizzazione nella Chiesa, la chiamata alla santità, l'educazione dei bambini.

I più importanti obblighi nei confronti degli uomini sono: la chiamata all'apostolato, l'apertura verso le famiglie, l'attività sociale.

Gli obblighi nei confronti di se stessi sono i seguenti: l'unità e l'indissolubilità, la fedeltà e la fecondità. La poligamia è incompatibile con l'unità del matrimonio; il divorzio separa ciò che Dio ha unito; il rifiuto della fecondità priva la vita coniugale del suo preziosissimo dono, il figlio (*Gaudium et spes*, 50).

Il focolare cristiano è il luogo in cui figli ricevono il primo annuncio della fede. Ecco perchè la casa familiare è chiamata a buon diritto la „Chiesa domestica”, comunità di grazia e di preghiera, scuola delle virtù umane e della carità cristiana.